

JABARİ/Türkiye Davası
(40035/98)

Strazburg

11 Temmuz 2000

USULİ İŞLEMLER

1. Davanın nedeni, bir İran Vatandaşı olan Hoda Jabari'nin ("başvuran"), 26 Şubat 1998 tarihinde, İnsan Haklarını ve Temel Hakları Korumaya Dair Sözleşme'nin ("Sözleşme") eski 25.maddesi uyarınca, Türkiye aleyhine Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na ("Komisyon") yaptığı başvurudur (başvuru no. 40035/98).

2. Başvurayı Mahkeme huzurunda, Ankara'da faaliyet gösteren, Av. Selahattin Esmer temsil etmektedir. Türk Hükümeti, Mahkeme önündeki işlemler için bir görevli atamamıştır.

3. Başvuran, Türkiye'den sınırdışı edildiği takdirde kötü muameleye maruz kalacağını ve taşlanarak öldürüleceğini; dolayısıyla sınırdışı edilmesini engellemek için kendisine etkili bir iç hukuk yolu sunulmadığını iddia etmektedir. Bu iki şikayete ilişkin olarak da Sözleşme'nin 3. ve 13. maddesini öne sürmektedir.

4. Başvuru, Mahkeme'ye, Sözleşme'nin 11 No'lu Protokolü'nün yürürlüğe girdiği (11 No'lu Protokol'ün 5. maddesinin 2. fıkrası) tarih 1 Kasım 1998 tarihinde gönderilmiştir.

5. Başvuru, Mahkeme'nin 4. Kısım'ına verilmiş (İçtüzük, 52. madde, 1.fıkra) ve bu bölüm içinde Davayı inceleyecek olan daire (Sözleşme'nin 27§1 Maddesi), İçtüzüğün 26§1 Maddesine uygun olarak teşekkül etmiştir. Mahkeme'de Türkiye'yi temsil eden Sn. Yargıç Rıza Türmen davadan çekilmiştir (İçtüzük 28.madde). Bunun üzerine Hükümet Sn. Feyyaz Gölcüklü'yü Sn. Rıza Türmen'in yerine atamıştır

(Sözleşme'nin 27§2 ve İctüzüğün 29§1 maddeleri).

6. Komisyon, eski İctüzüğün 36. maddesi uyarınca tarafların çıkarı gözetilerek ve adaletin doğru olarak tecelli edebilmesi için Hükümet'ten, başvuranın sınırdışı edilmesi işleminin Komisyon karar verene değin uygulanmamasını istemiştir. 11. Protokol'ün yürürlüğe girmesini müteakip, m. 5/2 uyarınca, Mahkeme, ikinci bir bildiriye kadar İctüzüğün 39. maddesinin uygulanmasını teyid etmiştir.

7. 28 Ekim 1999 tarihli bir kararla davaya bakan Daire başvuruyu kısmen kabul edilebilir bulmuştur.

8. Başvuran ve Hükümet, esaslara ilişkin görüş bildirmişlerdir (İctüzük m. 59/1). Daire, taraflarla istişarede bulunduktan sonra, duruşma yapılmasına gerek olmadığına (İctüzük m.59/2) ve tarafların birbirlerinin görüşlerine yazılı olarak cevap vermelerine karar vermiştir.

* Dışişleri Bakanlığı Çok Taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

OLAYLAR

I. Davaya Esas Teşkil Eden Olaylar

9. Başvuran, 1995 yılında, 22 yaşında ve bir sekreterlik okuluna devam etmekte iken İranlı bir adam (X) ile tanışmış ve ona aşık olmuştur. Bir süre sonra da evlenmeye karar vermişlerdir.

10. Fakat X'in ailesi evlenmelerine karşı çıkmıştır. Haziran 1997'de X başka bir kadınla evlenmiştir. Başvuran onu görmeye ve onunla cinsel ilişkiye girmeye devam etmiştir.

11. Ekim 1997'de başvuran ve X, birlikte caddede yürürlerken polis tarafından durdurulmuşlar ve X evli olduğu için gözaltına alınmışlardır.

12. Başvuran, gözaltındayken bir bekaret testine tabi tutulmuş ve birkaç gün sonra da ailesinin yardımıyla serbest bırakılmıştır.

13. Kasım 1997'de başvuran yasadışı yoldan Türkiye'ye girmiş, Şubat 1998'de İstanbul'a geçmiş ve oradan sahte bir Kanada pasaportuyla Fransa üzerinden Kanada'ya uçmayı denemiştir.

14. Başvuran, Paris havaalanına indiğinde Fransız polisi kendisini sahte pasaportla yakalamıştır.

15. 4 Şubat 1998'de başvuran bir İstanbul uçağına bindirilmiş, İstanbul'a gelişini müteakip, 5 Şubat 1998 günü saat 1'de Türkiye'ye sahte pasaportla giriş yaptığı gerekçesiyle tutuklanmıştır. Pasaportu incelenmek için alıkonulmuştur.

16. 6 Şubat 1998'de başvuran, havaalanındaki karakoldan alınarak, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şubesine götürülmüştür. Başvuran, Pasaport Kanunu'na aykırı olarak Türkiye'ye sahte pasaportla giriş yaptığı gerekçesiyle Bakırköy Cumhuriyet Savcısı'nın huzuruna çıkarılmış daha sonra da sınır dışı edilmek üzere İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne gönderilmiştir. Başvuran Yabancılar Şubesi'nde Irak'a gönderileceğini anladığında kendisinin İran vatandaşı olduğunu söylemiş ve iltica talebinde bulunmuştur. Başvuru süresinin geçmesi nedeniyle polis başvuruyu reddetmiştir. Zira, 1994 tarihli Mülteciler Yönetmeliği uyarınca başvuranın Türkiye'ye girişinden itibaren 5 gün içinde iltica talebinde bulunması gerekmektedir.

17. Başvurana göre, kendisi 26 Mart 1998 tarihine kadar Yabancılar Şubesi'nde gözaltında tutulmuştur. Bu tarihten sonra, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) müdahalesini müteakip başvuran, İstanbul'da bir otele

yerleştirilmiştir.

18. 12 Şubat 1998’de BMMYK’den bir memur, yetkililerin izniyle, 1951 Mültecilerin Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi (Cenevre Sözleşmesi) uyarınca, başvuranla iltica talebine ilişkin olarak görüşmüştür. 16 Şubat 1998 tarihinde, İran’a gönderildiği takdirde kendisini gerçek anlamda işkence ve ölüm tehlikesi beklediğinden dolayı başvurana, BMMYK tarafından mülteci statüsü verilmiştir.

19. 8 Mart 1998 tarihinde başvuran sınırdışı edilme kararına karşı Ankara İdare Mahkemesi’ne başvurmuş ve yürütmenin durdurulmasını istemiştir.

20. 16 Nisan 1998’de adı geçen mahkeme, başvuranın dilekçesini sınırdışı etme kararında kanuna aykırı bir durum olmadığı için reddetmiş ve kararın uygulanması halinde onarılması mümkün olmayan zararların meydana gelmeyeceği gerekçesiyle de yürütmenin durdurulmasına gerek olmadığı sonucuna varmıştır.

21. 4 Kasım 1998 tarihinde, Ankara İdare Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi uyarınca başvurusu sonuçlanana kadar ikamet izni verildiği için sınırdışı edilme tehlikesinin kalmadığı gerekçesiyle başvuranın serbest bırakılmasına karar vermiştir.

II. İlgili İç Hukuk

A. A. A. İdare Hukuku Hükümleri

22. Türk Anayasası m.125 aşağıdaki gibidir:

“İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır (...).

İdari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkansız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte

gerçekleşmesi durumunda gerekçe gösterilerek yürütmenin durdurulmasına karar verilebilir (...)"

23. Anayasa'nın 155. maddesi aşağıdaki gibidir:

"Danıştay, idari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar. (...)"

24. 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'un 5. maddesi aşağıdaki gibidir.

"İdare mahkemeleri, vergi mahkemelerinin görevine giren davalarla ilk derecede Danıştayda çözümlenecek olanlar dışındaki

(a) (a) (a) iptal davalarını

(b) (b) (b) tam yargı davalarını

(c) (c) (c) (...)

çözümler."

25. Danıştay Kanunu'nun 25. maddesi aşağıdaki gibidir:

"İdare mahkemeleri ile vergi mahkemelerince verilen nihai kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülen davalarla ilgili nihai kararlar Danıştayda temyiz yoluyla incelenir ve karara bağlanır."

B. B. Sığınma Arayanlarla İlgili Hukuk ve Uygulama

26. Türkiye, 1951 Mültecilerin statüsüyle ilgili Cenevre Sözleşmesi'ni ve ona bağlı 1967 tarihli Protokolü onaylamıştır. 1951 Sözleşmesi uyarınca Türkiye,

sığınmacı statüsünün verilmesini Avrupa'dan gelenlerle sınırlamak amacıyla, coğrafi tercih seçeneğini uygulamaktadır. İnsani nedenlerle, Avrupa dışındaki ülkelerden gelen ve 3. bir ülkeye yerleştirilene kadar kendilerine BMMYK tarafından 'sığınmacı' statüsü verilen kişilere Türkiye, geçici ikamet izni vermektedir.

27. İçişleri Bakanlığı'nca 30 Kasım 1994 tarihinde mülteciler veya 3.bir ülkeye yerleştirilecek olanlarla ilgili bir yönetmelik çıkarılmıştır. Bu yönetmeliğe göre, Türkiye'ye sığınma aramak için gelen yabancılar, Türkiye'ye gelişlerinden itibaren 5 gün içinde sığınma taleplerini polise bildirmek zorundadırlar. Yasadışı yollarla girenlerin bu taleplerini, ülkeye giriş yaptıkları yere en yakın noktadaki yerleşim birimindeki polise bildirmeleri gerekmektedir. Ülkeye yasal olarak giren sığınma arayanlar, sığınma taleplerini ülkeye girdikleri tarihten itibaren 5 gün içinde yapmak koşuluyla herhangi bir şehirde yapabilirler.

28. Ülkeye yasadışı yollardan giren ve girişinden itibaren yetkili makamlara 5 gün içinde sığınma başvurusunda bulunmayanlar sığınmacı olarak kabul edilmezler.

29. Sığınma talepleri İçişleri Bakanlığı tarafından incelenir. Avrupa dışı bir ülkeden Türkiye'ye gelip de sığınma arayanlardan olumlu yanıt alanlar, başka bir yere yerleştirilmek için durumlarını BMMYK'ne iletebilirler. İçişleri Bakanlığı, sığınma başvurusunu, Türkiye'nin 1951 Cenevre Sözleşmesi uyarınca yükümlendiği sorumluluklar açısından değerlendirir ve Dışişleri Bakanlığı ile ilgili bakanlıkların ve kuruluşların görüşlerine başvurur. Talepleri kabul edilmeyen yabancılar yerel makamlar tarafından sınır dışı edilirler.

30. Ocak 1999 tarihinde 1994 tarihli Mülteciler Yönetmeliği'nde bir değişiklik yapılmış ve sığınma talebinin yapılması gereken 5 günlük süre 10 güne çıkarılmıştır. Dahası, sığınma talebi reddedilen bir sığınma arayan, artık, red kararından itibaren 15 gün içinde yetkili valiliğe itiraz edebilmektedir. İtiraz başvurusu bir üst makam tarafından değerlendirilmektedir.

C. İran'da Zina Suçuna Verilen Cezayı Yorumlayan Uluslararası Belgeler

31. Uluslararası Af Örgütü 1999 yılı raporunda, işkence ya da eziyet cezasının veya insanlık dışı ya da onur kırıcı cezaların verilmeye devam edildiğini bildirmektedir. Falaka cezası, ölüm cezasıyla birlikte en fazla verilmekte olan

cezalardandır. Raporda, yabancı bir işadımıyla suç ortaklığı yapmakla suçlanan İranlı bir kadının, yasadışı cinsel ilişkiye girdiğini itiraf etmesinden sonra 100 değnekle cezalandırıldığı bildirilmektedir. Cezanın uygulanıp uygulanmadığı bilinmemektedir. Kasım 1999'da yine bir İranlı, zina suçu işlediği iddiasıyla, Lahijan kasabasında, taşlanarak öldürülmek üzere beline kadar gömüldüğü çukurdan kaçtıktan sonra beraat etmiştir.

32. 25 Şubat 2000 tarihinde ABD Dışişleri Bakanlığı'nın açıkladığı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin 1999 Ülke Raporlarının İran hakkındaki bölümünün ortaya koyduğu gibi, taşlama ve falaka da dahil olmak üzere İran'da çok sert cezalar verilmektedir. İslami Ceza Kanunu'nun 102. Maddesi yetkililerin recm cezasını yerine getirirken yapması gerekenleri ayrıntılı bir biçimde saymıştır: "Zina edenin taşlanma cezası, kadın ise göğüslerinin üstüne kadar, erkek ise beline kadar bir çukura gömüldükten sonra yerine getirilir." Basında çıkan haberlere göre Hazar Denizi kıyısındaki Babol kasabasında bir adam Nisan 1999'da taşlanarak öldürülmüştür. Bu kişinin üç oğlunu öldürdüğü iddia edilmektedir. Taşlanmanın öncesinde kendisine 60 değnek vurulmuştur. İlk taş, zanlıyı ölüm cezasına çarptıran hakim tarafından atılmıştır. Sözkonusu kanun ayrıca, cinayet mağdurlarına ölüm cezasının yerine getirilmesinde yer alma hakkı da tanımıştır.

HUKUK

I. Sözleşmenin 3. Maddesinin İhlali İddiası

33. Başvuran, İran'a gönderilmesinin, kendisinin, Sözleşme'nin 3. maddesiyle yasaklanan muameleye maruz kalmasına yol açacağını iddia etmektedir. 3. madde hükmü şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz."

34. Başvuran İran'da zina suçu işlediğini ve kendisine karşı cezai takibat başlamadan önce oradan ayrılmak zorunda kaldığını söylemektedir. Muhtemelen, bundan dolayı yargılanacağını ve insanlık dışı bir cezaya çarptırılacağını da eklemektedir. Bu iddiasını da desteklemek için Uluslararası Af Örgütü'nün hazırladığı rapora dayanarak İran'da zina suçu işleyen kadınların taşlanarak öldürülme cezasına çarptırıldıklarını dile getirmektedir. Başvuran, kendisine, BMMYK tarafından ortada sağlam gerekçeli bir öldürülme korkusu mevcut

bulunduğu için sığınmacı statüsü verildiğini vurgulamaktadır.

35. Başvuran Mahkeme'nin yerleşmiş içtihatına dayanarak, İran hukukunda zina suçunun cezası olarak öngörülen falaka, kırbaç ve taşlanarak öldürölme cezalarının Sözleşme'nin 3. maddesi bağlamındaki yasaklanmış muamele tarzları içersinde değerlendirilmesi gerektiğini de iddia etmektedir.

36. Hükümet cevaben, Türkiye'nin, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne taraf olduğunda sadece Avrupa ülkelerinden gelen sığınma arayanlara sığınmacı statüsü vermeyi taahhüt ettiğini, yani sözleşmenin taraf devletlere tanıdığı coğrafi tercih seçeneğinden yararlandığını söylemektedir (bkz.26. paragraf). Fakat insani sebeplerle, başvuranın durumunda olduğu gibi, 3. bir ülkeye yerleştirilene kadar kendilerine BMMYK tarafından sığınmacı statüsü tanınan Avrupa dışından sığınma arayanlara, geçici ikamet izni verilmektedir. Başvuran, 1994 tarihli Sığınmacılara ilişkin Yönetmelik tarafından öngörölün 5 günlük süre koşuluna uymadığı için geçici ikamet imkanı kendisine tanınmamıştır.

37. Hükümet başvuranın korkularının nedenini sorgulamaktadır. Hükümete göre başvuranın 1997'de Türkiye'ye geldiğinde yetkililere veya BMMYK'ne başvuruda bulunmamış olması Sözleşme'nin 3. maddesi bağlamındaki iddialarıyla çelişmektedir. Kendisi Paris Havaalanına inince de iltica talebinde bulunmamıştır. Hükümet'e göre başvuran Kanada'ya girebilmeyi başarsaydı bile orada iltica talebinde bulunup bulunmayacağı şüphelidir.

38. Mahkeme, Sözleşmeciler tarafların, uluslararası andlaşmalarla yükümlendikleri zorunluluklar saklı kalmak üzere, yabancıların ülkelere giriş, ikamet ve sınır dışı edilmelerini düzenleme hakları bulunduğunu teyit eder. Ayrıca, siyasi iltica hakkı ne Sözleşme'nin ne de ona bağlı protokollerin kapsamına girmektedir (bkz. 30 Ekim 1991 tarihli Vilvarajah vd.- İngiltere kararı, A serisi no. 215, s.34, §.102).

Fakat, Mahkeme'nin yerleşmiş içtihadına göre, söz konusu kişinin, sınır dışı edildiği takdirde kabul eden ülkede 3.maddeye aykırı bir muameleyle karşılaşma tehlikesi bulunmaktaysa, sınır dışı etme işlemi 3. madde uyarınca bir soruna yol açmakta ve dolayısıyla bu durum Sözleşme'ye göre devletin sorumluluğunu teşkil etmektedir. Bu şartlar altında, 3. madde, söz konusu kişinin o ülkeye sınır dışı edilmemesini zorunlu kılmaktadır (bkz. 7 Temmuz 1989 tarihli Soering-İngiltere kararı, A Serisi no.161, s.35, §§ 90-91, 20 Mart 1991 tarihli Cruz Varas vd.-İsveç kararı, A Serisi no.201, s.28, §§ 69-70, ve 15 Kasım 1996 tarihli Chahal-İngiltere kararı, RD 1996-V, s.1853, §§ 73-74).

39. Mahkeme'ye göre, 3. maddenin demokratik bir toplumdaki temel değerlerden birini içerdiği ve mutlak ifadelerle işkenceyi ya da insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da cezayı yasakladığı göz önünde bulundurularak, bir bireyin 3. bir ülkeye sınırđışı edildiği takdirde o ülkede 3. madde tarafından yasaklanmış bir muameleye maruz kalacağına ilişkin iddiası mutlaka titiz bir irdelenmeden geçirilmelidir (bkz. üstte adı geçen, Chahal kararı, s. 1855, §79, ve s. 1859, §96).

40. Mahkeme, davalı Devlet görevlilerinin başvuranın iddiasına ilişkin olarak anlamlı bir değerlendirmede bulunmadıkları kanaatindedir. Başvuranın 1994 Mülteciler Yönetmeliği'nce öngörülen koşulları yerine getirmemesi onu, İran'a sınırđışı edilmesinden kaynaklanan korkularının gerçek nedeninin irdelenmesinden mahrum bırakmıştır (bkz. 16. Paragraf). Mahkemeye göre, bir iltica başvurusunda bulunmak için bu tür kısa süreli otomatik ve mekanik bir sınırlama Sözleşme'nin 3. maddesinde öngörülen temel hakkın korunmasıyla çelişmektedir. Başvuranın iltica talebinin arkasında yatan nedenleri araştırmak ve kendisine isnad edilen suç ışığında maruz kalacağı tehlikeyi değerlendirmek BMMYK'nin görevidir. Ankara İdare Mahkemesi başvuranın temyiz başvurusu üzerine, sınırđışı edilme kararını, daha zorlayıcı bir sorun olan başvuranın korkuları bakımından değil şekli bir yasallık bakımından değerlendirmiştir.

41. Mahkeme, BMMYK'nin başvuranın sınırđışı edilseydi yüzyüze kalacağı tehlikeye ilişkin yaptığı değerlendirmeye gereken önemi vermelidir. BMMYK başvuranla görüşmüş ve korkularının sağlamlığını ve zina suçu nedeniyle İran'da kendisine yönelik olarak başlatılan cezai kovuşturma iddiasının gerçekliğini değerlendirme fırsatı yakalamıştır. Hükümet'in başvuranın güvenilirliğini Uluslararası Af Örgütü'nün İran'da zina suçu işleyen kadınlara verilen cezalarla ilgili bulgulara dayanarak değerlendirmedeği gözlemlenmektedir (bkz. 34. paragraf). Başvuranın karşı karşıya kaldığı tehlikenin davaya bakılma zamanındaki tehlike olduğunu gözönünde bulunduran Mahkeme, başvuranın ülkesinin zina suçuna hala çok kötü bir biçimde ceza verdiği ve daha insancıl bir ceza verme yönünde bir gelişim kaydetmediği kanaatindedir. Mahkeme İran'daki mevcut durumu ve zina suçuna verilen reem cezasının hala kanunlarda yer aldığını ve bu cezaya yetkililerin başvurabildiğini göz önünde bulundurmaktadır (bkz. 31. ve 32. paragraflar).

42. Üstteki mülahazalardan hareketle, Mahkeme, başvuranın İran'a döndüğü takdirde 3. maddeye aykırı bir muameleye maruz kalacağını kanıtladığı sonucuna varmıştır.

Dolayısıyla, başvuranın İran'a sınırđışı edilmesi işlemi, eğer icra edilirse, 3.

maddenin ihlaline yol açacaktır.

II.II. Sözleşme'nin 13. Maddesinin İhlali İddiası

43. Başvuran, iltica başvurusunun süresinde yapılmadığı gerekçesiyle verilen red kararını temyiz edebileceği etkili bir iç hukuk yolu mevcut bulunmadığı için Sözleşme'nin 13. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmektedir. 13. madde aşağıdaki gibidir:

“Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev yapan kimseler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, ulusal bir makama etkili bir başvuru yapabilme hakkına sahiptir.”

44. Başvuran, iltica başvurusunun süresinin geçmesi nedeniyle kendisine, İran’a sınırdışı edilmekten niçin korktuğunu açıklama fırsatı sunulmadığını söylemektedir. Kendisine iltica başvurusunun reddi kararını temyiz etme olanağı da sunulmamıştır. Başvuranın Ankara İdare Mahkemesi önündeki davası da, bu mahkeme sınırdışı etme kararına ilişkin olarak yürütmenin durdurulması kararı almadığı için etkili bir iç hukuk yolu olarak değerlendirilemez. Anılan Mahkeme başvuranın sınırdışı edilme işleminin yürütülmesinin durdurulmasına gerek olmadığı yönündeki kararına, bu karar geçici nitelikte olduğu ve ayrı bir karar alınması gerektiği için ayrıntılı gerekçeler de göstermemiştir.

45. Hükümet, Ankara İdare Mahkemesi’nin başvuranın, yürütmenin durdurulması ve sınırdışı edilme kararının iptali istemini reddettiğini kabul etmektedir. Fakat, başvuran, iltica talebinin reddi kararının iptalini talep etmemiştir. Ankara İdare Mahkemesi, henüz sınırdışı etme kararı alınmadığı için başvuranın bu kararlarla ilgili talebini reddetmiştir.

46. Anayasa’nın 125. maddesindeki hükümlerle ilgili olarak (bkz 22. paragraf) Hükümet, mahkemelerin, idari bir işlem eğer davacıya onarılamaz zararlar verecekse ve açıkça hukuka aykırı ise o karara ilişkin olarak yürütmeyi durdurma kararı almakla yetkilendirildiklerini söylemektedir. Dahası, idare mahkemelerinin vermiş oldukları kararlar Danıştay’da temyiz edilebilmektedir (bkz 25. paragraf).

47. Bu sebeplerden dolayı, Hükümet başvuranın önünde sınırdışı edilme kararını

temyiz edebileceği etkili iç hukuk yollarının mevcut olduğunu iddia etmektedir.

48. Mahkeme, 13. maddenin sözleşmedeki temel hak ve özgürlüklerin iç hukuk düzeninde uygulanmasını sağlayacak bir iç hukuk yolunun mevcudiyetini güvence altına aldığını hatırlatır. Söz konusu madde, bu nedenle, sözleşmeci taraflara bu hüküm uyarınca yükümlendikleri taahhütlere ne şekilde uyacakları hususunda belli bir takdir hakkı tanımış olmasına rağmen, Sözleşme uyarınca yapılan bir şikayeti araştırmak ve bu şikayetin sebebini ortadan kaldırmakla görevli bir ulusal makamın mevcudiyetini sağlayan bir iç hukuk yolunu gerektirmektedir.

49. Mahkeme, iç hukuk makamlarının başvuranın İran'a gönderildiği takdirde tehlikede olacağı iddiasını değerlendirmediklerini tekrarlar. Şekil şartlarını yerine getirmediği için başvuranın iltica talebinin reddi kararı temyiz edilememiştir. Elbette başvuran sınırdışı edilme kararının hukukiliğini de temyiz etme olanağına sahipti. Fakat bu tür bir dava başvurana ne yürütmenin durdurulmasını ne de tehlikede olduğuna ilişkin iddiasının esaslarının incelenmesini sağlamaktadır. Ankara İdare Mahkemesi başvuranın sınırdışı edilmesi kararının bütünüyle iç hukuk doğrultusunda alındığı kanaatindedir. Bu tür bir karara vararak adı geçen mahkeme, BMMYK'nın başvuranı Cenevre Sözleşmesi uyarınca mülteci olarak tanıma kararı karşısında bile başvuranın şikayetin gerçekliğini değerlendirmeyi gerekli görmemiştir.

50. Mahkeme'ye göre, işkence ve kötü muamele iddiası gerçekleştiği takdirde zararın onarılamazlığı ve 3. maddeye atfedilen önem göz önünde bulundurulduğunda, 13. madde uyarınca etkili bir iç hukuk yolu kavramı, 3. maddeye aykırı bir muameleyle karşılaşma korkusuna ilişkin haklı gerekçeler mevcutsa, bağımsız ve kapsamlı bir incelemeyi gerekli kılmaktadır. Ankara İdare Mahkemesi bu tür koruma önlemlerinden herhangi birini almadığı için Mahkeme, Hükümet'in dayandığı temyiz yollarınının 13. maddenin öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmekten uzak olduğu sonucuna varmıştır.

Dolayısıyla 13. madde ihlal edilmiştir.

II.III. Sözleşmenin 41. Maddesinin İhlali

51. 41. madde hükmü şöyledir:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. A. A. Zarar

52. Başvuran, başvuru formunda adil tatmine ilişkin talebini belirtmiştir. Bu talebini kabuledilebilirlik öncesinde sunulan 17 Haziran 1999 tarihli görüşlerde de yinelemiştir. Sözleşme'nin 41. maddesine yönelik talepleriyle ilgili olarak ayrıntılı bilgi sunulmamıştır.

53. Hükümet, yargılamanın hiçbir aşamasında başvuranın taleplerini açıkça cevaplamamıştır.

54. Mahkeme, işbu dava koşullarını göz önünde bulundurarak, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlali tehlikesinin tespiti ve sözleşmenin 13. maddesinin gerçekten ihlalinin tek başına başvuranın uğramış olduğu manevi zararın adil tatminini gerektirdiğini düşünmektedir.

A. A. B. Masraflar

55. Başvuran, başvuru formunda davasını Sözleşme organları önüne getirebilmek için yaptığı masrafların karşılanmasını talep etmiştir. Sözleşme'nin 41. maddesine yönelik talepleriyle ilgili olarak ayrıntılı bilgi sunulmamıştır. Başvuran, Avrupa Konseyi'nden 5.000 Fransız Frangı tutarında adli yardım almıştır.

56. Hükümet bu başlık altında herhangi bir görüş bildirmemiştir.

57. Mahkeme, başvuranın yaptığı masraflara ilişkin olarak ayrıntılı bilgi vermemesi karşısında, Avrupa Konseyi'nden aldığı adli yardım miktarı olan 5,000 Fransız Frangı'nın yargılama masrafları olarak yapılan harcamaları karşılamaya yeteceğini düşünmektedir.

Bu Nedenlerden Dolayı, Mahkeme, Oybirliğiyle

1.1. Başvuranın İran'a sınırdışı edilmesi kararının uygulanması durumunda Sözleşme'nin 3. maddesinin *ihlal edileceğine*;

1.2. Sözleşme'nin 13. maddesinin *ihlal edildiğine*;Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlali tehlikesiyle sözleşmenin 13. maddesinin ihlalinin tespitinin, tek başına, başvuranın uğramış olduğu manevi zararın adil tatmini için *yeterli olduğuna*;

1.3. Başvuranın adil tatmine ilişkin diğer taleplerinin *reddine*;

Karar vermiştir.

İşbu karar İngilizce olarak verilmiş ve 11 Temmuz 2000 tarihinde Strazburg'taki İnsan Hakları Binası'ndaki halka açık duruşmada tefhim edilmiştir.

Vincen Berger
Ress

Georg

Sekreter

Başkan